

“Lasītāja” ir nedaudz biedējoša fantāzija par brīdi, kad tehnoloģijas attīstījušās tiktāl, ka sāk nomākt cilvēcīgumu, turklāt romāna tekstā meistarīgi ievīti mūsdienās arvien aktuālāki jautājumi. Vai ir svarīgi zināt, no kurienes tu nāc un kādas ir tavas saknes? Kur ir ētiskā robeža, kas ļauj vadīt un pārvaldīt cilvēku dzīves ar tehnoloģiju vai, teiksim, sociālo tīklu algoritmu palīdzību? “Lasītāja” lieliskā un viegli uztveramā latviešu valodā vēsta par cīņu, mīlestības nojautām un sevis meklējumiem. Tomēr fonā nemitīgi plaiksni viens no lielākajiem cilvēces neatbildētajiem jautājumiem, proti, jautājums par labo un ļauno. Atbildi tekstā nāksies meklēt katram pašam, jo romāna varoņiem tā diez cik viegli rokā nedodas.

Ilze Jansone, rakstniece

Fantastika ir “tricky” žanrs. It kā ļoti brīvs, taču šī brīvība ļauj rakstniekam tikpat brīvi “iebraukt auzās”. Džeina tikusi ar šiem izaicinājumiem galā ļoti labi. “Lasītāju” ir viegli lasīt. Pāris stundu brīvdienās, un beigas jau klāt. Sižets nekur nepazūd, un intriga saglabājas līdz pašām grāmatas beigām. Ar nepacietību gaidīšu turpinājumu. Vai pat divus.

Normunds Bergs, elektronikas un IT jomu uzņēmējs

Balss, kas skan no šīs grāmatas, ievilina savos tīklos un nelaiž vaļā, sižets rauj uz priekšu un neļauj apstāties. Kaut Annai ir pilnīgi viss labai dzīvei nepieciešamais, kaut kā būtiska tomēr trūkst. Šo trūkumu autore atklāj pamazām, stāsts no sākotnēji miermīlīga uzstādījuma izvērsas par skarbu cīņu. Šī ir viena no tām grāmatām, kas man liek pārskatīt savus skeptiskos priekšstatus par fantastikas literatūru – raiti uzrakstīta, pārdomāta un aizraujoša. Simpātiski, ka viss notiek nākotnes Rīgā.

Dace Rukšāne, rakstniece

xx = code* (+) password y = x
Es šurp ... jau ilgi, jau gadiem
password y = x ... Gaiss viegli
xx = code* (+) password y = x
Es šurp ... jau ilgi, jau gadiem
password y = x ... Gaiss viegli
xx = code* (+) password y = x
Es šurp ... jau ilgi, jau gadiem
password y = x ... Gaiss viegli
xx = code* (+) password y = x
Es šurp ... jau ilgi, jau gadiem
password y = x ... Gaiss viegli
xx = code* (+) password y = x
Es šurp ... jau ilgi, jau gadiem
password y = x ... Gaiss viegli
xx = code* (+) password y = x

DŽEINA ŠTEINBERGA

LASĪTĀJA

ZVAIGZNE

821.174-31
Št 312

Natālijas Kugajevskas vāka dizains

Autores foto: Agita Želtkovska

Vāka noformējumā izmantots attēls
no © oscarO/depositphotos.com

Džeina Šteinberga

LASĪTĀJA

Apgāda vadītāja *Vija Kilbloka*

Projekta vadītāja *Bārbala Šimsone*

Redaktore *Laura Bebre*

Korektores *Elīna Vēja, Elīna Kola*

Mākslinieciskā redaktore *Inguna Kļava Švanka*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, K. Valdemāra ielā 6,

Rīgā, LV-1010. Red. nr. L-4065.

PNB Print

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana

vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums.

Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā.

© Džeina Šteinberga, 2020

© Literārā apdare, izdevums, mākslinieciskais noformējums,

Apgāds Zvaigzne ABC, 2020

ISBN 978-9934-0-9101-8

Milzīgās zāles augstajos griestos atbalsojas pat visīkākā kustība. Perfekcionista roku sakārtotajos grāmatplauktos gulst vienāda augstuma sējumi. Atšķiras vien to krāsa un biežums. Nezinātājs neatrastu pilnīgi neko no meklētā, pat ja pavadītu šeit desmit gadus. Taču es starp lasītavas gaišajiem plauktiem pārvietojos brīvi. Es šurp nāku jau ilgi, jau gadiem. Kad ieraugu nebeidzamās grāmatu rindas, laiks apstājas un atsāk savu ritējumu vien tad, kad esmu atvērusi īstās lappuses. Es nekad nezinu, kas man būs jāmeklē, taču vienmēr pietiek ar dažām sekundēm, lai tiktu pie mērķa. Te nevar būt nekādu pārsteigumu, jo es esmu izveidojusi šo zināšanu krātuvi un esmu vienīgā tās apmeklētāja.

Tomēr šodien kaut kas ir citādi. Gaiss viegli vibrē un smaržo kā pirms negaisa. Šodien es steidzos, ņemu sējumu pēc sējuma un meklēju pa frāzei, pa teikumam, arvien ātrāk, jo pat man laika nav daudz. Viens sējums ieķeras, otrs paliek rokā, un uz mirkli pasaule iestrēgst un apstājas. Pat gaiss vairs nevirno.

Paiet tikai sekundes simtdaļa, pēc tam viss it kā ir pa vecam, taču ar acs kaktiņu es redzu, ka mana lasītava ir kļuvusi plašāka. Tālākās sienas vairs nav, līdz pat horizontam slejas nekārtīgi, smagnēji un noplukuši grāmatplaukti, kuros šķībi greizi sakrautie sējumi laistās pilnā krāsu spektrā. Un pēkšņi es saprotu, kas ar mani ir izdarīts.

Es sēžu pie spoguļa un ķemmēju garos, blondos matus. Man patīk tas, ko redzu spogulī: izcilni vaigukauli, lielas, zeltainbrūnas acis, matu šķipsnas, kas precīzā leņķī nosedz daļu pieres. Rokas ir slaikas un iedegušas, atslēgas kauls viegli izvirzīts, ļaujot gaismai lūzt sīkās zelta ķēdītēs, kas krīt pār to un gluži nevainīgi sabirst krūšu bedrītē. Ir sākusies mana kārtējā diena *N.O.S.* dzīvojamā namā. Es dzīvoju augšējā stāvā, un jūmtā iebūvētās stikla lūkas ļauj man sasveicināties ar sauli, pat neatverot aizkarus. Esmu jau izdzērusi savu ierasto krūzi melnas kafijas, apēdusi silto un smaržīgo kruasānu, ko man ik rītu uz sudrabota galdiņa atstāj pie apartamentu durvīm. Fonā televīzijas diktores balss vispirms stāsta par ķīlnieku krīzi kaut kur ne pārāk tālajos Austrumos, pēc tam pievēršas biržas jaunumiem. Garlaicīgi, pārslēdzu kanālus, un manus plašos apartamentus pārņem ritmiska mūzika.

Pieejju pie loga, kur divdesmit stāvus zemāk šalc koku galotnes. Baltiem oļiem nokaisītie celiņi šķiet miniatūri kā skudru takas, un es varu novērot jaunās māmiņas, kas stumda košus bērnu ratus un ķer pie rokas nedaudz paaugušos knēveļus. Pavisam sīciņi skraida suņi, un tikai šur tur kādā pleķītī var ieraudzīt pa melnā marmorā darinātam jūmtam. Manā bērnbā Rekreācijas parks bija tumša un drūma vieta, kur starp gadsimtiem senām kapu

kopiņām klīda dzīves pabērnī, uz kapakmeņiem pudeles un kārtis cilāja jaunieši un veci žūpas, un naktī cauri tam gāja tikai paši drosmīgākie, simtgadīgo ozolu un kļavu šalkoņas satraukti un bīdamies paši no savas ēnas. Šodien tas ir skaists dārzs, kur atjaunoto kapeņu baltās marmora sienas izstaro cēlumu un gaišumu. Tikpat kā neviens vairs nesauc parku par Lielajiem kapiem. Tas ir kļuvis par vienu no saulainākajām un zaļākajām vietām mūsu pilsētā, un tieši tāpēc *N.O.S.*, multinacionālā finanšu korporācija, kas izpletusies pa visu Federāciju, saviem labākajiem un vērtīgākajiem darbiniekiem uzbūvēja namu tieši blakus Rekreācijas parkam. Biežāk gan *N.O.S.* dēvējam par Korporāciju.

Nesteidzīgi izvēlējusies grēcīgi sarkanu un baudkāri piegulošu kleitu, iekāpju korpēs, kuru papēžus mierīgi varētu izmantot kā slepkavības ieročus. Vēl pēdējoreiz pārļaižu ķemmi matiem. Līdz manas darba dienas sākumam ir palikušas vien divdesmit piecas minūtes. Izeju no dzīvokļa; zaļais paklājs vijas gar manām durvīm tieši līdz liftam. Nospiežu pogu un jau pēc mirkļa esmu vestibilā. Šveicars uz mani pat nepaskatās, viņš zina, ka precīzi pulksten 8.29 esmu pie durvīm, kur uzreiz piebrauc melni spīdošs auto. Es iekāpju, piemiedzu šoferim ar aci, viņš iedarbina motoru, un mana darba diena ir sākusies.

Mēs braucam pa vienu no pilsētas galvenajām ielām. Auto gandrīz bez skaņas traucas gar namu stiklotajām fasādēm. Dažas vairāk nekā simt gadus vecas ēkas ir iekļautas sargājošā stikla kupolā, un zem tiem saulē jo īpaši izceļas marmorā kalto drakonu galvas, kariatīdes kailām krūtīm un milzu ērgļi tukšām, tomēr draudīgām acīm. Lielākā daļa veco namu ir izrauti no līdzenās ēku

rindas, un to vietā ātri vien iedēstītas jaunas būves – gaišas, caurspīdīgas un ergonomiskas. Aiz aptumšotajiem automašīnas logiem mani neviens neredz, toties es varu novērot pilnīgi visus. Pusaizmigušos stāvus, kas kā nolemti sīkā rīksītī skrien ar kafijas krūzēm rokās, cits citu neievērojot. Saposušās sievietes, kas rauj aiz rokas mazus bērņus ar tādu sparū, ka tā vien šķiet – tie tūlīt pacelsies gaisā. Jaunas meitenes, kas par pēdējo naudu nopirkušas uzkrītošas kleitas un lūpukrāsas, lai būtu pamanāmas burzmā. Vīriešus, kuri piezīdušies cigaretei un to neizlaiž no lūpām, līdz jāienirst kādā pelēkā namā, kādās pelēkās durvīs, kur viņi pavadīs gandrīz visu dienu un palaidīs garām lielāko daļu dzīves. Es jau sen vairs nenolaižu automašīnas logus, lai ļautu siltajam vējam un saules stariem ietriekties sejā, jo zinu, kādiem skatieniem tieku apveltīta. Lellīte. Viegla dzīves labumu baudītāja. Medniece. Nav jau tā, ka mani uztrauktu šie skatieni, jo es pati labi apzinos, kas es esmu. Es esmu Lasītāja.

Auto izgriež slaidu loku gar granīta plāksnēm izliktu laukumu. Vienā pusē slejas majestātisks monuments, slaidis sievietes stāvs, izstiepis rokas pretī debesīm un saujās turot trīs zvaigznes, otrā pusē dižkoku aleja vien daļēji aizsedz pelēka granīta namu, kas aprijis visus tuvākos kvartālus un pat nedaudz ielauzies blakus esošajā parkā. Tā ir slēgtā zona, kurai var piekļūt tikai vietējai valdībai pietuvinātas personas. Ar *N.O.S.* apliecībām gan tur neesot problēmu tikt iekšā, taču man vēl nekad nav radusies tāda vēlēšanās.

Pāris minūtēs aiztraucamies garām milzīgam tirdzniecības kompleksam, kur es pavadu ļoti daudz laika.

Kad nav jāstrādā. Nogriežamies uz daudzjoslu šosejas, pa kuru paralēli mirdzošai, platai upei abos virzienos joņo simtiem automašīnu, strauji uzbraucam uz tilta, un tur, ūdeņu ieskausts, slejas Korporācijas galvenais nams, kura stiklotā smaile ietriecas tieši debesīs, mezdama šķautņainus atspīdumus rāmajos upes viļņos. Saulē laistās zeltīts uzraksts: *N.O.S.* Ar acs kaktiņu pamanu, kā tūristu bariņš no miniatūra kuģīša fotografē biznesa rajona namu slaikos siluetus, kas izskatās krietni vien pārlicinošāk nekā iekonservētās vecpilsētas paliekas. Taču mēs tur uzkavējamies vien pāris sekunžu, tad ātri nobraucam no tilta un esam uz salas. Šis ir viens no galvenajiem mūsu pilsētas un visas Federācijas finanšu asinsrites centriem, un es esmu lepna, ka te strādāju.

Pēdējo desmit gadu laikā manā pilsētā ir mainījusies ne tikai arhitektūra. No mazas valsts galvaspilsētas tā ir kļuvusi par vienu no pasaules metropolēm. Vienu no Eiropas Federatīvās savienības lielākajām pilsētām, digitālajiem centriem, cilvēku prāta citadelēm. Es reizēm neticu, ka reiz esam dzīvojuši trešā pasaules kara ēnā, cīnījušies par izdzīvošanu, kad jebkuri līdzekļi bijuši labi un dzimto māju pamešana, lai dotos pāri jūrai laimi meklēt, bijis pats vienkāršākais veids, kā dzīvot, nevis eksistēt. Kopš brīža, kad pasaules lielvaras noslēdza miera paktu, dzīve šeit beidzot kļuva tāda, kuru ir prieks dzīvot, un esmu gandarīta, ka arī pati lielā mērā palīdzu šai pilsētai un tās cilvēkiem sasniegt arvien vairāk.

Piebraucot pie Korporācijas galvenā nama, ar vieglu galvas mājienu atvados no šofera, kura piemiegtās acis kā ik rītu mani nopēta atpakaļskata spogulī, uzsmaidu un pēc mirkļa jau eju cauri iespaidīgajām velvēm, kas

sargā Korporāciju no ikdienas kņadas. Noskenēju acs zilīti kamerā, mazās durvis blakus greznajām, zeltā kaltajām virpuļdurvīm atveras, un es kāpju uz trešo stāvu. Baltajā zālē man priekšā ir vēl vienpadsmit meitenes. Slaikas un skaistas, tumšmates, blondīnes un rudmates, visas kā no modes preču kataloga, vizuļojošām kaklartām un perfekti izzīmētām acu kontūrām. Pierēģistrējos; šodien esmu ieradusies pēdējā. Paņemmu ikdienas lasāmo un iekārtojos ērtā nišā pie loga. Mēs nesarunājamies un katra iegrimstam sev priekšā noliktajā papīru grēdā. Reizēm tekstus izsniedz arī elektroniskā formātā, un tad ar tiem iet nedaudz grūtāk, bet tie arī ir paši svarīgākie, jo ir pieejami tikai vienā eksemplārā un pēc tam, kad esmu tos izlasījusi, tiek iznīcināti kopā ar visu planšeti. Teksti, ko lasu, ir visdažādākie: gan romāni, gan tehniskās specifikācijas, gan likumprojekti, gan dzejas krājumi. Angļu, vācu, latviešu, krievu, spāņu valodā no visas pasaules. Teksti, kas sarakstīti ierēdnieciskā žargonā, un teksti, kuru īsto jēgu var noprast tikai starp rindiņām. Nepretenciozais *Times New Roman* vai gluži nesalasāms rokraksts. Es lasu visu, ko man izsniedz, tehniski uzsūcu sevī katru vārdu, katru burtu, katru diakritisko zīmi. Lasu vairākas stundas, lēni dzerot ingvera vai hibisku ziedu tēju, reizi pusstundā pieceļos kājās un izeju apli pa gaiteni. Reizēm mēs tur riņķojam vairākas Lasītājas vienlaikus, taču neliekamies cita par citu ne zinīs – ir svarīgi, lai smadzenes gūtu pietiekamu atelpu no jebkādām domām un jebkādas liekas informācijas. Pusdienlaiku iezvana klusa melodija. Mums atnes maltīti, un tad jau sākusies darba dienas otrā daļa. Nodošana. Nodošana gan notiek tikai reizi nedēļā – piektdienā kā darba cēliena

noslēgums. Citādi es dienas otro daļu pavadu *spa* salonā vai iepirkšanās centrā. Vai kinoteātrī. Vai arī nedaru neko kopā ar savām kolēģēm Lasītājām.

Es pierēģistrējos pēdējā, tāpēc arī uz Nodošanu man jāgaida visilgāk. Monotona balss ik pa brīdim nosauc jaunu kārtas numuru. Pamazām telpa kļūst arvien tukšāka, līdz beidzot palieku viena. Tikai vienu mirkli par ilgu es aizkavējos pie loga, ļaujot saules stariem glāstīt seju un vērojot ņirbošos upes vilnīšus.

– Divpadsmitā, – iečerkstas balss skaļrunī. Nolieku savu tējas tasi uz stikla galda un dodos uz liftu. Tas atveras, un man pretī raugās viena no Lasītājām. Viņas skropstu tuša ir izsmērējusies pāri vaigiem un lūpas viegli dreb. Es zinu kārtības noteikumus – pēc Nodošanas mēs ne ar vienu nesarunājamies –, tāpēc pamāju, lai viņa brauc lejā. Pēc brīža lifta durvis atkal atveras, es iekāpju metāla un stikla būrī un nospiežu pašu augšējo pogu. Trīsdesmit trešais stāvs.

Kad lifts apstājas, es uzsmaidu savam atspulgam spogulī un dziļi ievelku elpu. Mani pie durvīm sagaida vīrietis melnā uzvalkā, kura sejā nav manāmas pat mazākās emocijas. Viņš klusējot paver masīvoka durvis, un tur krēslā sēž Klients. Es pamāju ar galvu un dodos uz telpas tālāko galu, kur sarkankoka mēbeļu ielenkumā klukn divas gluži neiederīgas kušetes un metāla statīvs ar neskaitāmiem elektrodiem. Es jau esmu pieradusi, tomēr šis skats ikreiz uzjunda neskaidras emocijas. Klients ar interesi noskatās, kā iegulstu viedā silikona matracī, kas pielāgojas mana ķermeņa aprisēm, un es sajūtos kā siltā vannā.

Tikmēr ir pienācis Sargs. Viņš palīdz man atbrīvoties no ciešās, blondās parūkas. Manai kailajai galvai tiek piestiprināti elektrodi. Pakausī iestrādātajā ligzdā tiek iesprausts optiskās šķiedras USB kabelis, jaunākais modelis ar neticamu vadītspēju un izturību. Tas ir pievienots jaunākās paaudzes datoram; tādi masveida ražošana vēl nav parādījušies un, visticamāk, nekad arī neparādīsies. 3872 kvadriljonu operāciju sekundē. Šajā kvantu datorā ir digitalizēta neliela daļa manu smadzeņu – tā daļiņa, kas tika izgriezta pēc tam, kad parakstīju divtūkstoš trīsdesmit trīs lappušu garo līgumu par manis pieņemšanu Lasītājas darbā. Turklāt manu smadzeņu spēja apstrādāt informāciju ir pastiprināta ar procesoru, kas smadzeņu aktivitāti padara vismaz astoņsimt reižu jaudīgāku. Esmu dzirdējusi, ka šis skaitlis svārstās pāri tūkstotim, taču vēl nav skaidrs, kas ietekmē šo dinamiku. Tas ir brīdis, kad es spēju analizēt visus dienas gaitā uzkrātos tekstus vienlaikus, atrast pareizos algoritmus un vispiemērotākos risinājumus jebkurai situācijai. Nevienam datoram tas nebūtu pa spēkam, pat ja šim uzdevumam atvēlētu vairākus simtus gadu, bet tik daudz laika mums nav. Tas ir, *N.O.S.* nav tik daudz laika. Tāpēc es, pareizāk sakot, manas smadzenes kopā ar datoru, to paveicu nepilnas stundas laikā. Datora spēja mirkli apstrādāt neticamu informācijas daudzumu un mana intuīcija un prasme analizēt un atnest nevajadzīgo ir kombinācija, kas vienmēr atnes uzvaru. Lai gan uz kvantu datoru tika liktas lielas cerības un *N.O.S.* vispirms ieguldīja miljardus Universitātes datorikas nodaļā un pēc tam, kad dators beidzot bija pabeigts, to arī nopirka kopā ar visu neglīto, pelēko ēku un tās darbiniekiem,

arī šī tehnoloģijas brīnuma iespējas nebija neierobežotas. Datoram nav intuīcijas, un, kaut arī tas var atrisināt jebkuru skaitļos izsakāmu vienādojumu, tas neprot nolasīt vārdos nepateikto un starp rindiņām iekodēto. Tādēļ ir nepieciešamas Lasītājas, tādēļ ir nepieciešams cilvēciskais kontakts.

Uz otras kušetes ir iekārtojies Klients. Viņam pie stiprinātie elektrodi caur pārveidotāju darbojas vienā vilnī ar manējiem, viņa pakausī iespraustais *USB* vads ir pieslēgts pārveidotājam, kurš mana prāta analīzes rezultātu nogādā tieši viņa smadzenēs. Tas ir viens ellišķīgs izgudrojums. Es savā prātā apstrādāju informāciju, izlasu visu būtisko, un viņa prātā tiek ievadīta tikai pati esence. Gluži kā būtu visu dienu pavadījusi virtuvē, lai pasniegtu izsmalcinātiem gardēžiem pāris ēdamkarošu visspēcīgākā un aromātiskākā buljona.